

COLEGIUL FARMACIȘTILOR DIN ROMÂNIA

IMAGINEA
FARMACISTULUI
2020

Pentru creșterea standardelor de practică profesională, a calității actului farmaceutic în unitățile farmaceutice, precum și a puterii de decizie a farmacistului în exercitarea actului profesional;

Având în vedere:

- ▶ prevederile cuprinse în legislația din România, armonizată cu legislația europeană (Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății,
- ▶ Legea 266/2008 a farmaciei,
- ▶ Ordinul ministrului sănătății nr. 75/2010 pentru aprobarea Regulilor de bună practică farmaceutică),
- ▶ Statutul Colegiului Farmaciștilor din România,
- ▶ Codul Deontologic al farmacistului,
- ▶ necesitatea respectării de facto a independenței profesionale a farmacistului în luarea și asumarea deciziilor,
- ▶ dezideratul de dezvoltare a capacității de implicare a farmaciștilor în rezolvarea principalelor tipuri de activități practice de farmacie clinică în farmacia comunitară și de spital,

Propunem:

Proiectul IMAGINEA FARMACISTULUI, structurat astfel:

I. Recomandarea farmacistului (avizul scris al farmacistului). Serviciul farmaceutic

I.1 Recomandarea farmacistului (avizul scris al farmacistului) reprezintă un document eliberat de către farmacist, semnat și certificat prin aplicarea Numărului Certificatului de Membru (NCM), în urma prestării unui serviciu medico-farmaceutic, definit în continuare ca serviciu farmaceutic, ca act farmaceutic propriu sau consecutiv medicului prescriptor.

I.2 Serviciul farmaceutic este serviciul medico-farmaceutic prestat de către un farmacist (profesie liberală) în acord cu pregătirea sa universitară. Acesta implică eliberarea de produse farmaceutice, consilierea pacientului, prepararea de medicamente în receptură (inclusiv și taxa per laborum), etc. acesta este prestat chiar și atunci când nu este finalizat cu eliberarea prepararea de produse farmaceutice dacă în urma consilierii pacientului rezultă o altă recomandare. Serviciul farmaceutic este de atestat de eliberarea „recomandării farmacistului” în formă scrisă semnată și certificată prin aplicarea NCM. Serviciile farmaceutice finalizate cu recomandarea farmacistului înmănată pacientului, sunt validate prin cardul electronic de sănătate în sistemul asigurărilor de sănătate sau alt act doveditor.

I.2.a. Prețul serviciului farmaceutic se stabilește la nivel național de către CFR în cadrul discuțiilor cu forurile implicate, acesta este obligatoriu pentru toți farmaciștii și toate unitățile farmaceutice. Quantumul acestuia va fi stabilit în funcție de: a) lista din care face parte medicamentul, TABII > TABIII > RX cu indice terapeutic mic > RX b) gravitatea diagnosticelor pentru care sunt utilizate medicamentele c) acordul cu MS și CNAS pentru programele naționale de screening;

I.2.b. Plata serviciilor farmaceutice se face astfel: de către pacient pentru solicitarea medicamentelor sau serviciului farmaceutic, cu excepția celor din programele de screening susținute de MS-CNAS și decontate de la buget. De către CNAS, prin Casele Județene pentru eliberarea rețetelor în regim gratuit/compensat. De către MS prin CJAS pentru servicii farmaceutice acordate în cadrul programelor de sănătate;

I.3 Act farmaceutic propriu: serviciul farmaceutic prestat de către un farmacist, ca urmare a identificării unor probleme medicale și de terapie (discuție cu pacientul: simptomatologie, debut, durată, gravitate, tratamente anterioare), la solicitarea directă a pacientului, finalizat cu "Recomandarea farmacistului" și eliberarea de produse farmaceutice, dacă situația o impune (cu excepția medicamentelor psihotrope și a stupefiantelor). Dacă în urma convorbirii cu pacientul, se constată probleme care depășesc competențele farmacistului sau situația impune adresarea către un serviciu medical, de urgență sau nu, chiar dacă nu au fost eliberate medicamente, serviciul farmaceutic a fost prestat.

I.4 Act farmaceutic consecutiv prescripției medicale, "Recomandarea farmacistului" reprezintă de facto "Adnotatio" din prescripția medicală, partea cuvenită farmacistului, semnată și ștampilată de acesta, înmânată pacientului sau aparținătorului acestuia. Eliberarea prescripției medicale de către farmacist, presupune implicit acceptarea acesteia, ca fiind "Bună de eliberat" și își asumă responsabilitatea cu privire la farmacoterapie în solidar cu medicul prescriptor, dar strict cu privire la farmacoterapie, **nu** și cu privire la diagnostic. Eliberarea "rețete" este finalizată cu "recomandarea farmacistului" adresată pacientului.

I.5 În situația în care farmacistul sesizează neconformități cu privire la farmacoterapie, supradozaj, subdozaj, incompatibilități, interferente de acțiune etc. "recomandarea farmacistului" va fi adresată atât medicului prescriptor, cât și pacientului.

II. NCM (Numărul certificatului de membru) asigură autentificarea (atestarea) standardizată asistenței farmaceutice acordate de farmacist.

NCM este un cod unic al farmacistului, aplicat sub formă de ștampilă și conține: element de siguranță sigla CFR), numele farmacistului, specializarea- gradul profesional, seria și numărul certificatului de membru; eliberate unicat, prin Colegiile teritoriale (care vor avea și evidența NCM-urilor eliberate).

NCM-ul este utilizat împreună cu semnătura farmacistului pentru autentificarea tuturor documentelor emise de acesta, indiferent de locul unde profesează, farmacist din farmacie de circuit deschis, farmacie de circuit închis, laborator controlul calității, laborator de analize medicale, etc.

III. Imaginea farmacistului În scopul cunoașterii, recunoașterii farmacistului, imaginea farmacistului va fi consolidată prin:

III.1 – emiterea de legitimații de farmacist care conțin: sigla CFR, fotografia farmacistului, număr, nume, specializare, serie și număr certificat de membru, ștampila Colegiului; legitimațiile de farmacist vor fi eliberate de CFR prin Colegiile teritoriale (care vor avea și evidența lor),

III.2 - ecusoane standard, care conțin sigla CFR, fotografie, nume, unitatea farmaceutică unde lucrează (în cazul mai multor locuri de muncă, se vor solicita mai multe ecusoane, corespunzător), ștampila colegiului teritorial; ecusoanele standard se eliberează de către Colegiile teritoriale.

Legea 266/2008, Articolul 16 (4) prevede că „Orice persoană care desfășoară activitate farmaceutică în farmacia comunitară trebuie să poarte un ecuson inscripționat cu numele și prenumele său, calificarea și titlurile profesionale, precum și cu numele farmaciei comunitare”.

Elemente de susținere a proiectului (expunerea de motive) Prevederi legislative

Legea 95/2006, armonizând legislația din România cu legislația Uniunii Europene, definește astfel cadrul medical (art. 903, lit. f) "cadrul medical - este medicul, medicul dentist, *farmacistul*, asistentul medical generalist, asistentul medical și moașa sau o persoană considerată cadru medical conform legislației statului membru în care se efectuează tratamentul."

"În exercitarea profesiei farmacistul are dreptul conferit de lege, de a realiza următoarele activități:

e) aprovizionarea, pregătirea, testarea, stocarea, *distribuirea și administrarea unor medicamente sigure și eficiente, de calitate corespunzătoare, în farmacii deschise publicului*

f) pregătirea, testarea, stocarea și *administrarea unor medicamente sigure și eficiente, având calitate corespunzătoare, în spitale;*

g) *furnizarea de informații și consiliere cu privire la medicamente ca atare, inclusiv cu privire la utilizarea lor corespunzătoare;*

h) *asistență personalizată pacienților care își administrează singuri medicația;*

j) raportarea reacțiilor adverse ale produselor farmaceutice către autoritățile competente."

Lit. g), h), j) a alin. (1) al art. 568 au fost introduse de pct. 53 al art. I din Ordonanța de urgență nr. 45 din 31 august 2016, publicată în Monitorul oficial nr. 684 din 2 septembrie 2016. De asemenea, legea precizează că farmacistul, în conformitate cu pregătirea sa universitară, *este competent* să exercite și alte activități profesionale precum:

a) *colaborare cu medicul pentru stabilirea și urmărirea terapiei pacientului;*

b) *farmacovigilență;*

d) *analize în laboratoare de biochimie, toxicologie și igienă a mediului și alimentelor; În toate activitățile menționate, legea stabilește că farmacistul are deplină răspundere și drept de decizie, exercitarea acestora efectuându-se cu drept de liberă practică.*

Legea 266/2008, a farmaciei, republicată, menționează:

Articolul 2(1) Farmacia comunitară asigură asistența farmaceutică a populației prin următoarele activități:

f) *informarea și consilierea pacienților privind utilizarea corectă și rațională a medicamentelor și întreținerea stării de sănătate;*

g) *testarea unor parametri biologici cu aparatură destinată utilizării individuale de către pacienți, precum și administrarea de vaccinuri numai în condițiile prevăzute prin ordin al ministrului sănătății.*

Deși legea permite administrarea de vaccinuri în cadrul farmaciei comunitare, recomandăm efectuarea acestei activități doar cu o pregătire specială adecvată, cu un management corespunzător al riscurilor (de exemplu șoc anafilactic) și numai în situații speciale (de exemplu calamități, zone izolate).

Codul deontologic al farmacistului

Art. 8. - (1) Indiferent de sfera de activitate, farmacistul trebuie să aibă în centrul atenției sale binele pacientului și al publicului în general. (2) Farmacistul este răspunzător pentru toate deciziile sale profesionale, indiferent de responsabilitățile asumate în exercitarea profesiei sale.

Art. 9. - În vederea îndeplinirii dispozițiilor art. 8, *farmacistul*, în timpul exercitării actului profesional, este obligat să respecte următoarele reguli: g) *să raporteze medicului prescriptor sau autorităților competente orice efect nedorit sau advers al medicamentelor, în scopul optimizării tratamentelor*; Art. 10. - *Farmacistul poate refuza acordarea unor servicii către pacient atunci când refuzul este justificat de interesul sănătății pacientului.*

Art. 21. - În interesul pacientului și al publicului în general, *farmacistul trebuie să colaboreze cu medicul și cu alți membri ai echipei de sănătate. În acest sens: a) farmacistul colaborează activ cu medicul prescriptor pentru a realiza efectuarea tratamentului pacientului la timp, în parametrii optimi și în interesul acestuia;*

Art. 31. - (1) *Pentru asigurarea continuității asistenței cu medicamente a populației, farmaciștii trebuie să furnizeze, în condițiile legii, servicii farmaceutice de urgență.*

(2) Furnizarea serviciilor farmaceutice de urgență se va face cu respectarea următoarelor principii: a) farmacistul va utiliza toate cunoștințele sale profesionale pentru a veni în sprijinul pacientului; b) pentru a realiza un serviciu de calitate, farmacistul va solicita pacientului sau aparținătorului acestuia toate informațiile legate de urgența cererii sale, respectiv medicația curentă, existența altor afecțiuni sau alergii, precum și alte aspecte care pot influența decizia farmacistului; c) decizia farmacistului va fi luată avându-se în vedere și afecțiunea pentru care se solicită medicamentul, grupa terapeutică din care face parte medicamentul, efectele adverse și contraindicațiile; d) în funcție de gravitatea situației prezentate, farmacistul va încerca să ia legătura cu medicul curant al pacientului sau cu un alt medic; e) dozele eliberate pot fi pentru maximum 24 de ore, în zilele lucrătoare, și pentru maximum 72 de ore, pentru sfârșitul de săptămână și sărbătorile legale; f) orice intervenție de acest tip va fi însoțită de recomandarea farmacistului ca pacientul să se adreseze imediat medicului; g) în cazul copiilor, eliberarea unui medicament va fi însoțită de recomandarea către părinți de a consulta în cel mai scurt timp medicul de familie sau de a apela la serviciul de urgență;

Art. 32. - Pentru a realiza în condiții bune serviciile farmaceutice de urgență, *farmacistul este obligat să acorde primul ajutor, în limita competențelor sale, și să solicite intervenția serviciilor specializate, informând asupra măsurilor luate din proprie inițiativă.*

Art. 33. - (1) Farmacistul *poate elibera medicamente fără prescripție medicală* în următoarele situații: a) pacientul este bolnav cronic și este cunoscut de către farmacist sau se află în evidențele farmaciei ca utilizator al medicamentului solicitat, dar din diverse motive nu a putut ajunge la medic; b) pacientul nu posedă o prescripție medicală, dar prezintă un bilet de ieșire din spital, o scrisoare medicală etc.; c) pacientul prezintă o prescripție a cărei valabilitate a expirat; d) pacientul prezintă o schemă de tratament parafată de medicul prescriptor; e) pacientul este în tranzit și nu își poate continua tratamentul; f) alte situații de urgență în care farmacistul va decide, după caz, eliberarea unui medicament pe o durată limitată, până la obținerea unei prescripții, cu îndrumarea pacientului către medicul de familie, centrul de sănătate sau permanență, compartimentul ori unitatea de primire a urgențelor sau apelarea numărului de urgență 112.

Legea 95/2006, cu modificările și completările ulterioare, Articolul 589, litera g), stabilește ca atribuții ale CFR avizarea, conform regulamentelor de organizare și funcționare a unităților farmaceutice, fișa de atribuții a postului de farmacist, întocmită obligatoriu la nivelul fiecărei farmacie, fișă care este document obligatoriu depus la Ministerul Sănătății, pentru autorizarea farmaciei, conform Legii 266/2008. Înscrierea prevederilor anterioare în fișa de atribuții a farmacistului și avizarea acesteia de către CFR, sunt argumente în susținerea motivării actului farmaceutic prestat de către farmacist, fără a se considera că sunt depășite competențele acestuia.

Aplicarea prevederilor legislative în practică (Propuneri)

Așa cum farmaciile fac parte din sistemul de sănătate, farmacistul este profesionistul posesor al unui titlu oficial de calificare în farmacie, *autorizat pentru asistența de sănătate*, a cărui activitate se desfășoară în conformitate cu legislația în vigoare, dar și cu reguli profesionale stricte. Asistența de sănătate desfășurată de farmacist, denumită *asistență farmaceutică*, termen cu recunoaștere internațională, definit ca fiind practica în care farmacistul practicant își asumă întreaga responsabilitate pentru nevoile pacientului referitoare la medicament și se consideră răspunzător pentru satisfacerea acestor nevoi, este parte integrantă a asistenței medicale; include toate activitățile desfășurate de farmacist și precizate de legislația anterior menționată.

Asistența farmaceutică nu este un simplu serviciu de eliberare a medicamentelor și a altor produse pentru sănătate, ea implică informarea și consilierea adecvată pentru pacient și o urmărire atentă a efectelor utilizării acestora, supravegherea pacientului în timp.

Efectele terapeutice ale medicamentelor, care le disting în mod substanțial de alte produse, au drept consecință faptul că, în cazul în care sunt consumate fără să fie necesar sau în mod incorect, medicamentele pot dăuna grav sănătății, fără ca pacientul să fie în măsură să își dea seama de aceasta în momentul administrării lor. Un consum excesiv sau o utilizare incorectă a medicamentelor determină, în plus, o pierdere de resurse financiare, care este cu atât mai prejudiciabilă, cu cât sectorul farmaceutic generează costuri considerabile și trebuie să răspundă unor nevoi crescânde, în timp ce resursele financiare care pot fi afectate asistenței sanitare nu sunt nelimitate, indiferent de modul de finanțare utilizat.

Asistența farmaceutică

A) Eliberarea medicamentelor pe bază de rețetă

Rețeta este un document legal, uneori cu importanță medico-judiciară, de corespondență între medic și farmacist referitor la eliberarea medicamentelor.

Conținutul rețetei și asocierile medicamentoase depind de gradul de informare al medicului, de nivelul de cunoaștere a acțiunii principale a medicamentelor prescrise, efectelor adverse, contraindicațiilor, interacțiunii cu alte medicamente, pentru a feri bolnavul de consecințe nedorite și a obține efectul terapeutic urmărit. Dar, așa cum legislația prevede, farmacistul *are competența de a colabora cu medicul pentru stabilirea și urmărirea terapiei pacientului și obligația de a furniza informații și consiliere cu privire la medicamente ca atare.*

În componența clasică a rețetei există *Inscriptio* (superscriptio), *Invocatio*, *Prescriptio*, *Subscriptio*, *Instructio*, *Adnotatio*, dintre care doar ultima parte este atribuită farmacistului. În serviciul de eliberare a medicamentelor prescrise pe rețetă se parcurg următoarele etape :

- a) Evaluarea prescripției medicale de către farmacist - o componentă importantă a asistenței farmaceutice; farmacistul trebuie să utilizeze toată experiența sa profesională pentru evaluarea prescripției medicale în ceea ce privește:
 - ▶ informațiile din superscriptio (date de identificare, vârstă, diagnostic), *dau posibilitatea farmacistului să sesizeze eventualele erori în tratamentul prescris (concordanța dintre vârsta pacientului și doza indicată, concordanța dintre diagnostic și medicamentele recomandate),*
 - ▶ informațiile din subscriptio (toate aspectele terapeutice - farmaceutice și farmacologice, adaptarea la persoana în cauză, contraindicațiile și interacțiunile medicamentelor conținute),
 - ▶ informațiile obținute de la pacient sau de la reprezentantul său care se prezintă în farmacie (alte boli de care are știință, tratamente în curs – fie cu recomandare medicală, fie prin automedicație, eventual investigații paraclinice efectuate de curând).

Pornind de la evaluarea, analiza prescripției (corelată cu prescripții anterioare pentru același pacient, din interogatoriul pacientului), insistăm asupra adnotatio. Aici sunt reflectate dreptul farmacistului, obligația și responsabilitatea lui față de medicația pacientului, de sănătatea acestuia.

Evaluarea corectă a prescripțiilor medicale din punct de vedere al acțiunii medicamentelor, a indicațiilor, contraindicațiilor și a posologiei acestora, a diagnosticului unic sau diagnostice asociate, formele farmaceutice în care medicamentele pot fi prescrise și interacțiunile medicamentoase, în special acelea care ar putea crea incompatibilități, posibile reacții adverse sau alergice, modificarea unor constante biologice sub influența medicației administrate, conduce la evitarea unor erori, uneori cu consecințe ireversibile.

Farmacistul trebuie să sesizeze din subscriptio: asocieri permise, asocieri nepermise, contraindicații între medicamente, riscurile administrării concomitente a unora dintre medicamente, optimizarea dozajului, eliminarea celor care nu sunt conforme.

Acțiuni

A)1. În cazul sesizării unor erori sau neconformități, farmacistul are obligația de a lua legătura cu medicul prescriptor pentru a-l informa asupra celor constatate, în interesul pacientului. Medicul prescriptor va fi informat în scris prin *Recomandarea farmacistului (avizul farmaceutic scris semnat de farmacist, autentificat prin NCM) Model Farmacia (date de contact) / farmacist (nume, grad profesional/didactic) Date pacient (nume, prenume, adresă, telefon, CNP) Diagnostic Serie/Număr rețetă Automedicație Observațiile farmacistului (motivul fundamentat al respingerii eliberării rețetei) A se adresa medicului .. (medic prescriptor – datele de identificare conform datelor din rețetă) Data Semnătura pacientului Semnătura farmacistului NCM*

A)2. În cazul în care farmacistul consideră că rețeta poate fi eliberată fără restricții, acesta este obligat să procedeze la **informarea și consilierea pacientului privind medicația eliberată pe rețetă:**

modul de administrare al medicamentelor eliberate, doze, ritmul acestora, durata tratamentului, precauții, contraindicații, eventuale reacții adverse și necesitatea semnalării acestora medicului și/sau farmacistului;

consiliere privind dieta, alimente, băuturi interzise/permise, în corelație cu diagnosticul și tratamentul prescris;

măsurarea unor parametri în farmacie: greutate, TA, glicemie, colesterol.

Pentru monitorizarea eficacității administrării medicației, pacientul trebuie sfătuit să revină în farmacie, la terminarea tratamentului. Este indicată recomandarea farmacistului privind necesitatea verificării unor constante biologice înainte și/sau la terminarea tratamentului.

MODEL: Farmacia (date de contact) / farmacist (nume, grad profesional/didactic) Date pacient (nume, prenume, adresă, telefon, CNP) Diagnostic Serie/Număr rețetă Medicație prescrisă și posologie Atenționări (posibile reacții adverse, indicații privind dieta, alimente/băuturi permise/interzise) Recomandări privind investigații de laborator A se contacta medicul sau farmacistul în cazul apariției unor reacții adverse Data Semnătura pacientului Semnătura farmacistului NCM

Ordinul MS nr. 962/2009 - aprobarea Normelor privind înființarea, organizarea și funcționarea farmaciilor și drogheriilor, cu modificările și completările ulterioare, Articolul 24:

(6) Farmacistul coordonează întreaga activitate a farmaciei comunitare și are următoarele atribuții:

f) cooperează cu medicul în legătură cu schema terapeutică în cazul asocierilor de medicamente și al prescrierii de rețete magistrale.

Farmacistul, prin curricula de pregătire, poate coopera cu medicul în interpretarea valorilor normale și patologice ale parametrilor biochimici, în funcție de boală și tratamentul medicamentos, semnalarea efectelor medicamentelor asupra rezultatelor examenelor de laborator, aprecierea interferențelor tratamentului medicamentos cu testele de laborator, instituirii și evaluării diferitelor scheme terapeutice.

B) Eliberarea medicamentelor la solicitarea pacientului – Ghidarea automedicației și consilierea asupra utilizării medicamentelor OTC

Practica ne arată că farmacistul este profesionistul, parte a sistemului medical de sănătate, care de cele mai multe ori este un prim filtru în sistem. Pacientul se prezintă adeseori în farmacie cu diverse acuze, de la cele mai banale alгии, stări febrile și până la stări care îi pun viața în pericol și care necesită intervenții de urgență.

Pentru fiecare problemă de sănătate pe care pacientul consideră că o poate trata el însuși, la eliberarea medicamentelor, farmacistul va avea în vedere evaluarea adecvata a nevoilor pacientului.

Când i se solicită un sfat sau un medicament OTC, farmacistul trebuie să fie sigur că primește suficiente informații pentru evaluarea problemei sănătății pacientului, cum ar fi: natura, durata și intensitatea simptomelor, medicamentele care au fost eventual utilizate.

Acțiuni

B)1. În funcție de simptomatologia descrisă de pacient, de starea acestuia, de parametrii biologici măsurabili la nivelul farmaciei (temperatură, TA, glicemie, colesterol), farmacistul, în baza competențelor dobândite, apreciază dacă prin intervenția farmacistului se obține un beneficiu real al stării de pacientului, respectând principiul fundamental al medicinei „primum non nocere” și nu există riscul evident de înrăutățire a stării de sănătate a persoanei căreia i se acordă serviciul farmaceutic. În acest sens, va obține toate informațiile posibile de la pacient sau însoțitorul acestuia, va interoga asupra stărilor morbide cunoscute, eventual aflate sub un tratament, care este acesta, de când, cum i se administrează, va observa în tot acest timp pacientul (facies, culoarea tegumentelor, transpirații – reci-calde, coerență/dificultate în exprimare), ca și starea psihică.

Comunicarea cu pacientul se desfășoară cu respectarea intimității pacienților, în spațiul de confidențialitate al farmaciei, organizat conform prevederilor Legii 266/2008, articolul 17, alineatul (1) și a Normelor privind înființarea, organizarea și funcționarea farmaciilor și drogheriilor, Articolul 20. În urma *discuției cu pacientul*, farmacistul decide asupra atitudinii de urmat:

B)1.1 Ghidarea automedicației cu medicamente de tip OTC, cunoscute și solicitate de pacient, sau : recomandarea scrisă privind medicația OTC, pentru 24 de ore, în zilele lucrătoare, și pentru maximum 72 de ore, pentru sfârșitul de săptămână și sărbătorile legale; farmacistul trebuie să evalueze eficacitatea produsului eliberat în cooperare cu pacientul și să îl sfătuiască să consulte un medic dacă simptomele persistă.

MODEL: Farmacia (date de contact) / farmacist (nume, grad profesional/didactic) Date pacient (nume, prenume, adresă, telefon, CNP, motivul prezentării la farmacie) Diagnostic cunoscut (dacă este cazul) Tratament în curs Automedicație Simptomatologie Medicație eliberată și posologie Atenționări (posibile reacții adverse, indicații privind dieta, alimente/băuturi permise/interzise) A se contacta medicul sau farmacistul în cazul apariției unor reacții adverse A se contacta medicul în cazul în care simptomele persistă și sub tratament Data Semnătura pacientului Semnătura farmacistului NCM

B)1.2 eliberarea fără rețetă a 1-2 doze de medicament care nu face parte din categoria OTC, pentru cazurile de urgență, eliberare fundamentată pe sesizarea simptomatologiei care indică o problemă gravă de sănătate; în acest caz, farmacistul va elibera medicamentele numai însoțite de *recomandarea scrisă de prezentare la medic*, iar pentru cazurile grave, va solicita serviciul de ambulanță;

MODEL Farmacia (date de contact) / farmacist (nume, grad profesional/didactic) Date pacient (nume, prenume, adresă, telefon, CNP, motivul prezentării la farmacie) Diagnostic cunoscut (dacă este cazul) Tratament în curs Automedicație Simptomatologie Medicație eliberată și posologie Atenționări (posibile reacții adverse, indicații privind dieta, alimente/băuturi permise/interzise) A se contacta medicul de familie/medicul curant Data Semnătura pacientului Semnătura farmacistului NCM

Conținut al documentului „Recomandarea farmacistului”:

- date de identificare ale unității farmaceutice și ale farmacistului care a acordat serviciul farmaceutic,
- motivația eliberării Recomandării farmacistului (sursa - prescripția medicală sau decizia farmacistului în urma datelor furnizate de pacient),
- date de identificare ale pacientului,
- informații pentru pacient și certificarea sub semnătură a acestuia privind asistența farmaceutică primită,
- informații pentru medic atenționări,
- data acordării asistenței farmaceutice.

Concluzii

1. *Recomandarea farmacistului* este parte integrantă din *Adnotatio* – parte a rețetei neutilizată aproape în totalitate de farmacist (mai ales în contextul actual al utilizării într-un procent majoritar al rețetelor electronice fără corelarea completă din punct de vedere legislativ).
2. Consilierea pacientului, evaluarea nevoilor acestuia la prezentarea directă în farmacie, recomandarea farmacistului pot constitui elemente ale actului medico-farmaceutic (serviciului farmaceutic), cu multiple implicații benefice în sistemul de sănătate.
3. Pornind de la subscripție și activitatea farmaceutică pe care o implică, mergând la abordarea pacientului care se prezintă cu diverse acuze direct în farmacie, constatăm că *recomandarea farmacistului este actul care certifică acordarea asistenței farmaceutice/serviciului farmaceutic*.
4. *Recomandarea farmacistului* este un document util sistemului medical și pacientului emis de către farmacist, semnat și certificat prin aplicarea NCM-ului.

Rezultate scontate

- ▶ Transpunerea în practică a proiectului va conduce către următoarele rezultate:
- ▶ Evitarea erorilor de prescripție (prin solicitarea informațiilor de către medic),
- ▶ Evitarea eliberării prescripțiilor care conțin erori (informarea medicului de către farmacist). Colaborarea bazată pe principii de deontologie profesională medic- farmacist, cu beneficii de ambele părți și în primul rând pentru pacient,
- ▶ Implicarea farmacistului în evaluarea tratamentului administrat pacientului, prin colaborarea cu medicul curant, inclusiv în interpretarea sau chiar recomandarea unor investigații de laborator,
- ▶ Informarea scrisă, clară, completă a pacientului, evitându-se astfel greșelile în administrarea medicamentelor, mult mai eficientă față de comunicarea orală,
- ▶ Fidelizarea pacienților, creșterea încrederii în serviciile oferite, în personalul farmaceutic,

- ▶ Posibilitatea obținerii unor date privind efectele medicamentelor (altele decât cele menționate în prospect), prin interogarea pacienților care se prezintă în farmacie, la terminarea tratamentului, urmărirea tratamentului prescris sau eliberat la cerere,
- ▶ Promovarea utilizării raționale a medicamentelor,
- ▶ Creșterea gradului de responsabilizare a farmacistului asupra serviciului farmaceutic acordat,
- ▶ Punerea în aplicare și recunoașterea asistenței farmaceutice în întregul ei,
- ▶ Readucerea farmacistului la statutul de *cadru medical*, de membru al echipei de asistență în sănătate.

Pentru implementarea proiectului am propus:

1. adoptarea unei Decizii pentru aprobarea proiectului–studiu,
2. supunerea proiectului în dezbateri publice,
3. aplicarea acestuia gradual, pe zone pilot, respectiv un procent de 15% din numărul total al Colegiilor teritoriale (indicat în Colegiile cu un număr de până la 500 membri), pentru o perioadă de minim 6 luni, pe bază de voluntariat, cu implicarea colegiilor teritoriale și a farmaciilor participante,
4. posibila implicare a Colegiilor teritoriale ale medicilor,
5. înregistrarea rezultatelor la nivelul fiecărei farmacii incluse în proiect,
6. transmiterea rezultatelor pentru centralizare și monitorizare la Comisia de studii și strategii de dezvoltare,
7. analiza centralizată la nivelul Comisiei de studii și strategii a datelor obținute după o perioadă considerată oportună pentru estimarea cât mai reală a rezultatelor posibil de obținut în urma aplicării la nivel național,
8. adoptarea unei Decizii, funcție de concluziile analizei (prelungirea perioadei de studiu, modificări, implementare, etc.) pentru o corectă percepție și bună colaborare cu medicii,
9. conceptul va fi prezentat la nivelul Colegiului Național al Medicilor și la nivelul celor teritoriale.

Evaluarea eficacității Completarea unui formular de feedback de tipul:

- ▶ Număr de pacienți care au beneficiat de consiliere farmaceutică,
- ▶ Număr de pacienți care au beneficiat de evaluarea minimală a stării de sănătate, din care: număr pacienți pentru care asistența farmaceutică nu a mai necesitat prezentarea la medic și număr pacienți care au primit recomandarea de a se adresa medicului în următoarele 24 ore,
- ▶ Număr de pacienți pentru care s-a acordat primul ajutor în farmacie și a fost solicitat serviciul de ambulanță,
- ▶ Număr de prescripții medicale care au conținut erori, din care: câte au ajuns la medicul prescriptor, din care, câte s-au întors modificate la recomandarea farmacistului,
- ▶ Număr de solicitări informații de către medic, din care: în urma primirii recomandării farmacistului privind eroare de prescripție,
- ▶ Număr de solicitări privind consilierea asupra unei scheme terapeutice,

- ▶ Număr de pacienți care au revenit în farmacie la terminarea tratamentului sau pentru semnalarea unor reacții adverse, alergii, persistența simptomelor sub tratament etc.,
- ▶ Chestionare de la pacienții care au beneficiat de asistență farmaceutică,
- ▶ Chestionare de la medicii care au fost contactați de farmacist sau au contactat farmacistul.

Riscuri previzibile

1. Reacția Colegiului Medicilor (sau a unor medici), vis-a-vis de implicarea farmacistului în actul medical (cooperarea medic – farmacist, poate fi privită ca o intervenție în decizia medicului), posibile acuzații de depășire a competențelor farmacistului în exercitarea profesiei.

2. Reticența unor farmaciști și/sau angajatori, față de unele prevederi ale proiectului:

- ecuson cu fotografie/ecuson standard,
- certificarea actului farmaceutic prin înscris semnat și cu aplicarea NCM-ului unic comunicarea orală cu pacientul, măsurarea parametrilor biologici permiși în farmacie și interpretarea lor, urmate de recomandarea scrisă pot determina o creștere semnificativă a timpului și volumului de muncă al farmacistului,
- atenția crescută asupra actului farmaceutic prestat, pentru evitarea erorilor generatoare de prejudicii pacientului, respectiv malpraxisul, implicând răspunderea civilă profesională (având în vedere că se eliberează un înscris certificat cu semnătură și NCM), poate fi un factor major de stres psihic,
- declararea unor cunoștințe profesionale insuficiente pentru a aprecia starea de sănătate a pacientului și a acționa fără a aduce prejudicii acestuia, sau abordarea pacientului cu depășirea competențelor profesionale de către unii farmaciști,

3. Refuzul pacientului de a informa corect farmacistul asupra stării sale și/sau de a semna la primirea recomandării scrise, ceea ce poate crea situații conflictuale, agresivitate față de personalul farmaciei, sau dimpotrivă, percepția pacientului că poate primi servicii medicale complete în farmacie și nu mai este necesară prezentarea la medic.

Costuri estimate

- ▶ soft dedicat implementării recomandării farmacistului, cu date prestabilite, urmând a fi selectate diverse opțiuni (vezi recomandareafarmacistului.ro – software gratuit)

Costuri / farmacie

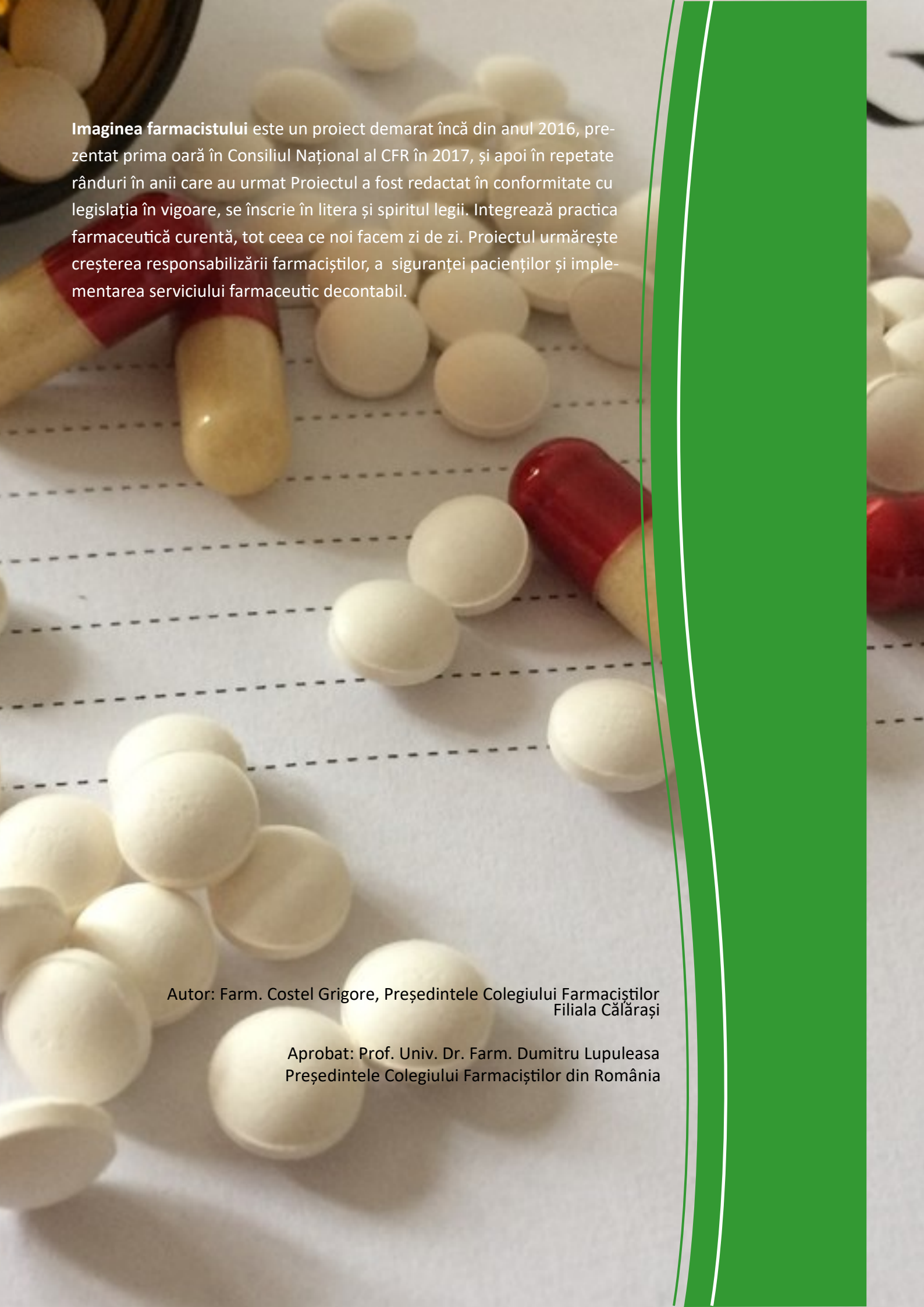
- ▶ instalarea aplicației anterioare pe softul deja existent în farmacie (aplicația informatică de gestiune existentă la nivelul fiecărei farmacii) – 200 lei (cost la instalare, nu se repetă)
- ▶ imprimarea recomandării farmacistului – 10 bani/pacient (în medie 300 lei/lună)

Cost /farmacist

- ▶ Achiziția NCM – 50-100 lei (cost unic)

Colegiul teritorial al farmaciștilor

- ▶ legitimație – 10-20 lei/farmacist ecuson – (include șnur, clips sau magnet) – 10-20 lei/farmacist

Imaginea farmacistului este un proiect demarat încă din anul 2016, prezentat prima oară în Consiliul Național al CFR în 2017, și apoi în repetate rânduri în anii care au urmat. Proiectul a fost redactat în conformitate cu legislația în vigoare, se înscrie în litera și spiritul legii. Integrează practica farmaceutică curentă, tot ceea ce noi facem zi de zi. Proiectul urmărește creșterea responsabilizării farmaciștilor, a siguranței pacienților și implementarea serviciului farmaceutic decontabil.

Autor: Farm. Costel Grigore, Președintele Colegiului Farmaciștilor
Filiala Călărași

Aprobat: Prof. Univ. Dr. Farm. Dumitru Lupuleasa
Președintele Colegiului Farmaciștilor din România